

2019-06-27

Handläggare: Elin Engström

Diarienummer: M2019/00661/S

m.remissvar@regeringskansliet.se

gunilla.blomquist@regeringskansliet.se

Regeringen
Finansdepartementet
103 33 STOCKHOLM

RSMH:s yttrande över Agenda 2030 och Sverige: Världens utmaning – världens möjlighet (SOU 2019:13)

Riksförbundet för Social och Mental Hälsa, RSMH, har genom remissen Agenda 2030 och Sverige: Världens utmaning – världens möjlighet (SOU 2019:13) beretts tillfälle att avge yttrande över ovan angivet förslag och vill med anledning av det framföra följande synpunkter.

1. Bakgrund

RSMH organiserar sedan mer än 50 år på demokratisk grund människor med olika former av psykisk ohälsa. Många av våra medlemmar är personer som har eller har haft en långvarig och allvarlig psykisk ohälsa, inte sällan i kombination med olika psykiska funktionsnedsättningar.

RSMH är en del av Funktionsrätt Sverige och är aktivt inom Nationell samverkan för psykisk hälsa, NSPH. RSMH är religiöst och partipolitiskt neutralt och verkar aktivt för att motverka utanförskap och diskriminering.

Underlaget för i detta yttrande framförda synpunkter är remissen Agenda 2030 och Sverige: Världens utmaning – världens möjlighet (SOU 2019:13).

2. Förslaget

Sammanfattning av remissen:

Agenda 2030 är den mest ambitiösa agendan för hållbar utveckling som världens länder någonsin antagit. Det övergripande syftet är att fram till år 2030 avskaffa extrem fattigdom, minska ojämlikheter och orättvisor i världen, främja fred och rättvisa och vidta åtgärder mot klimatförändringarna.

Konsekvenserna av de utmaningar som Agenda 2030 belyser, såsom klimatförändringar, ojämlikhet och ohälsa, är förenade med så stora kostnader för samhället att Sverige inte har råd att inte agera. Tiden är knapp och för att nå framgång i arbetet måste hållbar utveckling vara ett övergripande mål för all politik.

I betänkandet föreslås bland annat att:

- Riksdagen beslutar om ett nationellt mål för genomförandet av Agenda 2030. Syftet är att få till stånd långsiktighet i beslut och en bred politisk förankring av Agenda 2030,
- regeringen från och med budgetpropositionen för 2022, ger en nulägesanalys och en samlad redovisning av arbetet med Agenda 2030,
- regeringen tillsätter en kommitté som fram till år 2030 kontinuerligt ska ta fram förslag till åtgärder, följa upp och utvärdera genomförandet av Agenda 2030 så att arbetet för att nå agendans mål drivs framåt,
- regeringen ingår ett handslag med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) för det fortsatta genomförandet av Agenda 2030 på lokal och regional nivå.

3. RSMH:s synpunkter

RSMH:s synpunkter rör i första hand förslagen kring ojämlikheter i hälsa, men också området ekonomisk ojämlikhet. Agenda 2030 omfattar flera åtaganden som direkt eller indirekt kopplar till arbetsmarknadens parter. De fyra pelarna i Internationella arbetsorganisationens (ILOs) program för arbete under anständiga villkor utgör delmål i agendan: jobbskapande, sociala trygghetssystem, rättigheter på arbetet och social dialog.

Av de 17 målen för hållbar utveckling är det några som särskilt berör RSMH:s medlemsgrupper:

Mål 1. Avskaffa fattigdom i alla dess former överallt

Mål 3. Säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar

Mål 4. Säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla

Mål 5. Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt

Samt Mål 8, i vart fall delen om full sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla.

Det är med andra ord framförallt kring den socialt hållbara utvecklingen som RSMH kan ge synpunkter.

RSMH tillstyrker förslaget om att regeringen inför kommande forskningsproposition ska utreda hur tvärdisciplinär kompetens kan stimuleras och premieras. Inom hela området psykisk hälsa behövs betydligt mer av tvärdisciplinär forskning. Psykisk ohälsa är inte något exakt system av avgränsade sjukdomstillstånd. Det är i högsta grad ett relativt begrepp, som kräver helhetssyn och flexibilitet. Inom många andra medicinska områden kan man på ett tydligt sätt identifiera en viss sjukdom och sedan ge en viss behandling för denna, en behandling som grundar sig på strikt evidens (exempelvis dubbelblindstudier). Den som ska utforma rekommendationer om behandling vid psykiska tillstånd, måste ha detta i beaktande. Det är lätt att söka förklaringar och behandlingar efter samma modell som gäller inom allmän medicin. Det är dock inte rimligt vad avser området psykiatri.

Som en del av det civila samhället och mottagare av statliga bidrag vill **RSMH tillstyrka** följande: ”Ett självständigt, öppet och livskraftigt civilsamhälle är en hörnsten i ett demokratiskt samhälle och en förutsättning för omställning till hållbar utveckling. Regeringen bör fortsatt verka och stå upp för att stärka de medborgerliga och politiska rättigheterna, inklusive rätten att organisera sig, i alla länder.

I Sverige bidrar det civila samhällets organisationer till genomförandet av agendan genom samverkan sinsemellan samt med kommuner, landsting, statliga myndigheter, näringslivet och forskningen. Den statliga bidragsgivningen och bidrag från kommuner och landsting till civila samhällets organisationer är viktiga medel för genomförandet av Agenda 2030. Det är angeläget att bidragsgivningen är långsiktig för att på bästa vis möjliggöra en hållbar verksamhet.”

RSMH tillstyrker förslaget om tillägg i Myndighetsförordningen: ”Myndigheten ska verka för en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling.” Det är bra att alla myndigheter görs ansvariga för att arbeta för att målen i Agenda 2030 ska kunna uppnås.

RSMH tillstyrker förslaget om tillägg i kommittéförordningen: ”Därutöver ska det anges vilka konsekvenser förslagen har i förhållande till en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling.” RSMH instämmer i att analyser alltid behöver göras av hur Agenda 2030-arbetet påverkas, inte minst när det gäller den socialt hållbara utvecklingen.

Att ingen ska lämnas utanför är en av agendans centrala principer och innebär att de som står längst utanför i dag ska prioriteras. Detta återspeglas även i mål 10 om att minska ojämlikheten inom och mellan länder. **RSMH anser** att det i detta sammanhang för Sveriges del är viktigt att lyfta fram och prioritera gruppen människor med erfarenhet av psykisk ohälsa. Dessa personer hör till de som upplever allra mest utanförskap i Sverige idag, särskilt de med långvarig och svår psykisk ohälsa. Kraftfulla åtgärder behövs för att vända utvecklingen till att bli socialt hållbar. Under femårsperioden mellan 2011 och 2016 mer än fördubblades antalet sjukskrivningar på grund av en psykiatrisk diagnos, och psykisk ohälsa är idag den vanligaste orsaken till sjukskrivning i Sverige. Förebyggande insatser behöver byggas ut, och inom hälso- och sjukvårdsväsendet måste resurser styras om, från somatisk till psykiatrisk vård. Psykiatrin diskrimineras ekonomiskt idag. Trots att psykiatriska diagnoser (2016) stod för 45 procent av alla sjukdomar fick psykiatrin endast 9 procent av den totala sjukvårdsbudgeten. Idag är över hälften av alla sjukskrivningar orsakad av en psykiatrisk diagnos.

RSMH instämmer i att barn och unga är nyckelaktörer; ”hur ser barns och ungas villkor ut och hur ges de förutsättningar att utvecklas till sin fulla potential? Det är viktigt att barn och unga ges möjlighet att vara delaktiga och att ett barn- och ungdomsperspektiv inkluderas. Det innebär att barn och unga bör ges möjlighet att vara aktiva parter i genomförandet, att de får förutsättningar att organisera sig och delta i problemformulering och beslutsfattande på olika nivåer. Det innebär också att det måste finnas kunskap om barns och ungas levnadsvillkor hos de som arbetar med genomförandet av agendan.”

Den psykiska ohälsan skenar bland barn och unga. Det är det största samhällsproblemet och den största riskfaktorn när det gäller en socialt hållbar utveckling. Frågan om barns och ungas psykiska hälsa behöver adresseras tydligare i agendan.

RSMH ser risker med alltför otydliga beskrivningar, samtidigt som vi tror på förslaget att förstärka befintliga processer. RSMH instämmer naturligtvis i påståendet ”Som exempel kan nämnas det positiva sambandet mellan hälsa och utbildning. För att kunna tillgodogöra sig utbildning behöver människor må bra. Utbildning ger i sin tur förutsättningar för ett ökat handlingsutrymme och lägger därmed en grund för en god hälsa.” Men fortsättningen är luddig och för oprecis för att kunna ge effektiva resultat: ”För att hantera målkonflikter, och framför allt ta tillvara synergier mellan hälsa respektive utbildning, är det viktigt att ansvariga departement och myndigheter för respektive område samverkar och genom ökad

samstämmighet uppnår bättre måluppfyllelse i form av såväl goda skolresultat som positiva hälsoutfall.” Hur ska det göras, är frågan som uppstår.

Frågan om ekonomisk jämlikhet är viktig och här vill RSMH bidra till att ytterligare lyfta fram gruppen människor med psykisk ohälsa. RSMH:s medlemsgrupper lever ofta med långvarig och svår psykisk ohälsa och är den grupp i samhället som har sämst ekonomi av alla. Många lever på marginalen, med lägsta nivåer av pension eller sjukersättning. På senare år har dessutom många blivit utförsäkrade och är beroende av försörjning från anhöriga, vilket förstås är helt oacceptabelt. Den utvecklingen måste vändas snarast.

RSMH tillstyrker att genomförandet av Agenda 2030 binds till riksdagsbeslut. Vi instämmer i att det verkar rimligt och kan ge bäst effektivitet. Det är bra att det i uppföljningen finns indikatorer om psykisk ohälsa i befolkningen och om psykisk ohälsa bland barn, liksom om självmordsfrekvensen.

RSMH vill göra ett tillägg till förslaget att ”regeringen bör systematiskt integrera kunskap om Agenda 2030 i utbildningar för myndighetsledning och anställda i Regeringskansliet. Kunskaperna om Agenda 2030-arbetet behöver öka på alla nivåer i samhället, inte bara i myndighetsledningarna. Kunskaper behöver därför integreras i hela samhället, från förskola till skola, civilsamhälle, näringsliv och brett i forskningen och så vidare.

RSMH tillstyrker förslaget om ett handslag mellan regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) med en gemensam programförklaring för det fortsatta genomförandet av Agenda 2030 på lokal och regional nivå. Den psykiska ohälsan, som är den största utmaningen i Sverige idag när det gäller socialt hållbar utveckling, behöver lyftas upp högt på dagordningen inför ett sådant handslag.

När det gäller utbildning och arbetsmarknad är det bra att Agenda 2030 värnar om ett hållbart arbetsliv. **RSMH tillstyrker** förslaget att regeringen bör fortsatt värna den svenska arbetsmarknadsmodellen och verka för anständiga arbetsvillkor och den sociala dialogen inom EU och i olika internationella forum. Samtidigt behöver det bli tydligare att arbetsmarknaden, såsom den ser ut i Sverige idag, ofta bidrar till försämrade psykisk hälsa hos medarbetarna. Allt för många upplever svår stress, för lite inflytande på sina arbetsplatser och osäkra anställningsförhållanden. Också i frågorna och förslagen om arbetsmarknadens villkor behöver sambanden med den psykiska ohälsan synliggöras bättre.

Riksförbundet för Social och Mental hälsa

Barbro Ronsten
Förbundsordförande

Kristina Båth Sågänger
Kanslichef

CC: **Funktionsrätt Sverige**
NSPH
SKL